

C-375/20. sz. ügy**Az előzetes döntéshozatal iránti kérelemről a Bíróság eljárási szabályzata
98. cikkének (1) bekezdése alapján készített összefoglalás****A benyújtás napja:**

2020. augusztus 10.

A kérdést előterjesztő bíróság:

Tribunal da Relação de Coimbra (Portugália)

Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat kelte:

2020. május 11.

Felperes:

Liberty Seguros SA

Alperes:

DR

Az alapeljárás tárgya

A Tribunal da Relação de Coimbra (coimbrai fellebbviteli bíróság, Portugália) harmadik polgári tanácsa azzal kapcsolatban kéri a Bíróság döntését, hogy összeegyeztethető-e az uniós joggal (a 2009/103/EK irányelvvel) a nemzeti jogban meghatározott azon lehetőség, hogy a szerződés tartalmának jogellenes jellegéből eredően valamely biztosítási szerződés semmisségére a károsult harmadik személyekkel és a Fundo de Garantia Automóvellel (gépjármű-garanciaalap) szemben hivatkozni lehet.

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgya és jogalapja

Az EUMSZ 267. cikk második bekezdése

Előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

Ellentétes-e az [uniós] joggal, különösen pedig a 2009/103/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvvel az olyan nemzeti szabályozás, amely lehetővé teszi, hogy a

károsult harmadik személyekkel és a gépjármű-garanciaalappal szemben hivatkozni lehet a gépjármű-felelősségbiztosítási szerződés semmisségére, ha e semmisség azon körülményből ered, hogy a szerződést kötő fél ellenérték fejében végzett, eltitkolt és jogellenes személy- és áruszállításra használja a biztosított gépjárművet, és az e célra történő használatot elhallgatta a biztosítótársaság elől? Ugyanaz lenne-e a válasz abban az esetben is, ha az utasoknak tudomásuk lenne a szállítás eltitkolt és jogellenes jellegéről?

A hivatkozott uniós jogi rendelkezések

A gépjármű-felelősségbiztosításról és a biztosítási kötelezettség ellenőrzéséről szóló, 2009. szeptember 16-i 2009/103/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv, különösen a 13. cikk (1) bekezdése.

2017. július 22-i Fidelidade-Companhia de Seguros SA és társai ítélet (C-287/16, EU:C:2017:575); 2006. július 4-i Adeneler és társai ítélet (C-212/04, ECLI:EU:C:2006:443); 1993. december 16-i Miret ítélet (C-334/92, ECLI:EU:C:1993:945); 1990. november 13-i Marleasing SA ítélet (C-106/89, ECLI:EU:C:1990:395).

A hivatkozott nemzeti jogi rendelkezések

Decreto-Lei n.º 291/2007, de 21 de agosto, Diário da República n.º 160/2007, Série I, de 2007-08-21 (aprova o regime do sistema do seguro obrigatório de responsabilidade civil automóvel e transpõe parcialmente para a ordem jurídica interna a Diretiva n.º 2005/14/CE, do Parlamento Europeu e do Conselho, de 11 de maio, que altera as Diretivas n.ºs 72/166/CEE, 84/5/CEE, 88/357/CEE e 90/232/CEE, do Conselho, e a Diretiva n.º 2000/26/CE, relativas ao seguro de responsabilidade civil resultante da circulação de veículos automóveis, a seguir também SORCA) (a gépjármű-felelősségbiztosításra vonatkozó 72/166/EGK, 84/5/EGK, 88/357/EGK és 90/232/EGK tanácsi irányelv, valamint a 2000/26/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról szóló, 2005. május 11-i 2005/14/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv részleges átültetéséről szóló, 2007. augusztus 21-i 291/2007. sz. törvényerejű rendelet; a továbbiakban úgy is mint: SORCA), a *Diário da República* 160/2007. száma, I. sorozat, 2007. augusztus 21.: a 22. cikk, a 47. cikk 1 bekezdése, a 49. cikk 1 bekezdésének a) és b) pontja, és az 54. cikk 3 bekezdése.

Decreto-Lei n.º 72/2008, de 16 de abril (estabelece o regime jurídico do contrato de seguro – a seguir „RJCS”) (a biztosítási szerződés jogi szabályozásáról szóló, 2008. április 16-i 72/2008. sz. törvényerejű rendelet; a továbbiakban: RJCS), a *Diário da República* 75/2008. száma, I. sorozat, 2008. április 16.: különösen a 14. cikk 1 bekezdése, a 24. cikk 1 bekezdése, a 25. cikk 3 bekezdése és a 43. cikke.

A Código Civil (polgári törvénykönyv) 253. cikke, 254. cikkének 1. bekezdése, 280. és 294. cikke.

A tényállás és az alapeljárás rövid bemutatása

- 1 A Liberty Seguros, SA megállapítási keresetet indított DR alperes, a jelen eljárásban ellenérdekű fél ellen, amelyben azt kérte, hogy „az alperes jelentős rokkantsága miatt állapítsák meg az alperessel kötött biztosítási szerződés semmisségét a szerződés megkötésének időpontjára visszamenő hatállyal, a felperes azon jogának sérelme nélkül, hogy a 72/2008. sz. törvényerejű rendelet 25. cikke 5 bekezdésének rendelkezései alapján az alperes által fizetett díjakat megtartsa”.
- 2 A felperes és a jelen ügyben fellebbező lényegében arra hivatkozott, hogy 2015. augusztus 27-én gépjármű-felelősségbiztosítási szerződést kötött az alperessel, amelyben a biztosított tárgy az 56-FB-46 forgalmi rendszámú (a továbbiakban: FB) gépjármű volt (amelyet az alapeljárás irataiban részletesebben meghatároznak), és hogy a vonatkozó kérelemben az alperes magát a gépjármű tulajdonosaként tüntette fel, és kijelentette, hogy a gépjármű szokásos vezetőjeként azt magáncélra használja.
- 3 Arra is hivatkozott, hogy 2015. szeptember 9-én az alperes a szóban forgó biztosítási szerződés módosítása iránti kérelmet nyújtott be, amelyben azt kérte, hogy az FB gépjármű helyett az ugyanolyan gyártmányú és típusú 80-PX-30 forgalmi rendszámú (a továbbiakban: PX) gépjármű legyen a biztosított tárgy, amelynek szintén tulajdonosa és szokásos vezetője, és kijelentette, hogy a gépjárművet magáncélra használja, az hat személyes, továbbá hogy ő a szerződő fél és a szokásos vezető, nem nyilatkozott azonban semmilyen utánfutó meglétéről. A felperes megbízott az alperes nyilatkozatában, és elfogadta a szerződés módosítását, hatályában fenntartva az augusztus 27-én kötött eredeti szerződés összes többi kikötését.
- 4 Azzal is érvelt, hogy a 2016. március 24-én Franciaországban bekövetkezett balesetet követően (amelynek tizenkét sérültje volt, akik a gépjárműben utaztak) szerzett tudomást arról, hogy az alperes a biztosított gépjármű cseréjének kérésekor sem volt és később sem lett a gépjármű tulajdonosa, nem volt a szokásos vezetője, a gépjármű nem a kérelemben nyilatkozott célra vagy használatra szolgált, hanem a szóban forgó gépjárművet Portugália és Svájc között a kivándorló személyeknek, ellenérték fejében és engedély nélkül végzett szállítására használták, a gépjármű bruttó 1300 kilogramm súlyú utánfutóval közlekedett, (a vezetőülésein túl) 12 ülőhellyel rendelkezett, és ezenkívül a szóban forgó gépjármű szokásos vezetője a 19 éves FN volt, aki B típusú nem hivatásos gépjárművezetői engedéllyel rendelkezett, amely legfeljebb 9 utas és 750 kilogrammot meg nem haladó súlyú rákapcsolt utánfutó szállítására szolgáló gépjárművek vezetését engedélyezte számára.

- 5 Végül a felperes kijelentette, hogy az alperes szándékosan elhallgatta e tényeket, különösen a gépjárműnek a végzett tevékenységre való használatát, megtevéstve ezzel a felperest a kockázat szerződésben megállapított terjedelmével kapcsolatban, és hozzátette, hogy ha tudomása lett volna e tényekről, megtagadta volna a szerződés megkötését.
- 6 Az alperes magatartásával szánt szándékkal megszegte az áthárítandó kockázatra vonatkozó, a 72/2008 törvényerejű rendelet 24. cikkének 1 bekezdésében előírt kezdeti nyilatkozattételi kötelezettséget. Ezért az említett törvényerejű rendelet 25. cikkének 3 bekezdése, valamint a polgári törvénykönyv 253. cikke és 254. cikkének 1. bekezdése alapján a felperes jogosult a szerződést semmisnek tekinteni, amelynek bíróság általi megállapítását kéri.
- 7 Az alperes, akit szabályszerűen idéztek, nem válaszolt.
- 8 A gépjármű-garanciaalap (a továbbiakban: FGA) – a válaszadás céljából az alperes rendelkezésére álló határidőn belül – önkéntes főbeavatkozási beadványt nyújtott be, amelyben a keresetösségi jogára való hivatkozással (ugyanis az alperesével megegyező érdeke volt, mivel ha a felperes kérelmeinek helyt adnak, az alap lesz a kártérítés megfizetésére kötelezett) vitatta a felperes által előadott tényeket és a kereset elutasítását kérte, valamint viszontkeresetet és harmadik személy beavatkozása iránti kérelmet terjesztett elő, továbbá perbe hívta VS-t (a biztosított gépjármű nyilvántartott tulajdonosát), FN-t (a biztosított gépjármű vezetőjét) és JT-t (a felperes alkuszát).
- 9 E tekintetben arra hivatkozott, hogy a biztosítási szerződést DR alperes lakóhelye szerinti alkusz közvetítésével kötötték meg, mivel köztudott volt, hogy az alperes hivatásosan Svájc és Portugália között, ellenérték fejében végzett személyszállítási tevékenységet folytat, amely tényről tudomása volt a felperes biztosítási alkuszának, aki a szerződés megkötése/módosítása során megvizsgálta a gépjárművet, és tudta, hogy az három sor ülőhellyel és utánfutó számára alkalmas vonóhoroggal rendelkezett. Hozzátette, hogy a felperes maga is az eszközök széles skálájával rendelkezik a biztosított által a rendelkezésére bocsátott információk valódiságának megállapítására, és hogy köteles ellenőrizni a szerződő fél válaszait és megvizsgálni azok pontosságát, amely ok miatt a szerződés megtámadhatóságára való hivatkozás visszaélésszerű magatartásnak minősül a *venire contra factum proprium* értelmében. Másrészt arra hivatkozik, hogy még ha fenn is áll ilyen hiba, a 291/2007. sz. törvényerejű rendelet 22. cikkének rendelkezései alapján a károsultakkal szemben arra nem lehet hivatkozni, ezért viszontkeresetet nyújtott be, és az kérte, hogy kötelezzék a felperest „annak elismerésére, hogy DR alperessel kötött biztosítási szerződés esetleges megsemmisíthetőségére vagy semmisségére nem lehet hivatkozni a károsultakkal és az FGA-val szemben”.
- 10 Az eredeti felek között lefolytatott kontradiktórius eljárás végén a bíróság engedélyezte az FGA önkéntes főbeavatkozását, és elfogadta a benyújtott viszontkeresetet.

- 11 A felperes ezalatt a kereset kiterjesztése iránt beadványt nyújtott be, amelyben fenntartotta az eredeti beadványban szereplő kérelmeket, noha arra hivatkozott, hogy a biztosítási szerződés – mivel olyan személlyel kötötték, akinek nem volt jogilag védendő érdeke (jogellenes/eltitkolt személyszállítási tevékenység végzése) – semmis szerződésnek minősül a 72/2008 sz. törvényerejű rendelet 43. cikkének 1 bekezdésében foglalt rendelkezés értelmében, és ennél fogva, a Código de Processo Civil (polgári perrendtartásról szóló törvény; a továbbiakban: polgári perrendtartás) 265. cikkének 2 és 3 bekezdése alapján a kereset módosítását kérte, hogy az az alábbi kérelmeket tartalmazza:
- „a) – elsődlegesen azt, hogy a biztosítási szerződést nyilvánítsák semmisnek, annak minden jogi következményével;
- b) – másodlagosan, amennyiben az említett szerződés nem minősül semmisnek, állapítsa meg annak érvénytelenségét a szerződés konkrét kikötéseit illetően és a keresetben foglalt, az iratokban megfelelően szereplő indokok alapján.”
- 12 Az elsőfokú bíróság különösen az alábbiakban ismertetendő tényeket tekintette bizonyítottnak.
- 13 2015. augusztus 27-én az alperes gépjármű-felelősségbiztosítási szerződés megkötését ajánlotta a felperes számára.
- 14 Az említett ajánlattal az alperes, aki az FB gépjármű tulajdonosaként azonosította magát és kijelentette, hogy a gépjárművet magáncélra használja, a gépjármű forgalomban való részvételével okozott károk miatt fennálló polgári jogi felelősséggel kapcsolatos kockázat kötelező fedezetén kívül – állítólagos tulajdonosként és szokásos vezetőként – biztosítani kívánta a törött üvegek szerződött műhelyben történő helyreállításának, a járművezető halálának vagy munkaképtelenségének, a járművezető orvosi költségeinek, a járművezető kórházi ellátásával járó átmeneti, teljes munkaképtelenségének és kiegészítő utazási hozzájárulásnak a részleges fedezetét.
- 15 A felperes – megbízva az alperes által akkoriban tett nyilatkozatokban, amelyek valódiságát és a jóhiszeműségét vélelmezte – elfogadta a neki felajánlott fedezeteket és kibocsátotta a vonatkozó kötvényt.
- 16 2015. szeptember 9-én, a pár nappal korábban hatályba lépett biztosítási szerződés keretében az alperes új ajánlatot nyújtott be a felperes számára, amellyel – anélkül, hogy módosítaná a már hatályban lévő fedezetet és tőkét – az addig biztosított gépjármű cseréjével az ugyanilyen gyártmányú és típusú, PX forgalmi rendszámú gépjárművet kívánta biztosítani.
- 17 Az alperes az általa benyújtott módosítási ajánlatban e személygépkocsit illetően szintén kijelentette, hogy a gépjármű tulajdonosaként és szokásos vezetőjeként kötötte meg a biztosítást; hogy azt magánhasználatra szánta, és az személyszállításra alkalmas 6 (hat) ülőhellyel és a járművezető ülőhelyével

rendelkezik, anélkül, hogy nyilatkozott volna bármilyen utánfutó biztosítására irányuló szándékáról.

- 18 A felperes – az alperes által 2015. szeptember 9-én aláírt módosítási ajánlatban szereplő nyilatkozatokban ismét megbízva, amelyek valóságát és jóhiszeműségét vélemezte – ezen időponttól kezdve elfogadta a biztosított gépjármű módosítását az ajánlatban szereplő kockázati feltételek mellett, és kibocsátotta a biztosítási szerződéshez csatlakozó, vonatkozó kiegészítést.
- 19 A felperes 2016. március 25. után szerzett tudomást arról, hogy az alperes bejelentett gépjárművet nem a biztosítási ajánlatban megjelölt célra vagy rendeltetésre használta - sem a biztosított gépjármű cseréjére vonatkozó ajánlat benyújtásakor, sem később -, hanem más célra vagy rendeltetésre, hiszen kivándorló személyeknek és áruknak Svájc és Portugália között, ellenérték fejében végzett nemzetközi szállítására használta azt, és a gépjármű utánfutóval közlekedett.
- 20 A biztosított gépjármű kilenc személyt szállított az utastérben (három sorban, soronként három ülőhellyel), kivéve 2016. március 24-ét, amely időpontban tizenkét személlyel az utastérben közlekedett (négy sorban, soronként három ülőhellyel, amelyből az utolsó sor kiszerelhető).
- 21 Az alperes úgy végezte ezt a tevékenységet, amelyet legalább 2015 áprilisa óta hirdetett, hogy ehhez egyetlen hatóság engedélyével sem rendelkezett.
- 22 Az alperes a biztosítási ajánlatában szándékosan elhallgatta e tevékenységét a felperes elől.
- 23 Az alperes és FN beavatkozó vezették szokásosan a PX gépjárművet.
- 24 FN beavatkozó 19 éves volt 2016. március 23-án és nem hivatásos, „B” kategóriás vezetői engedéllyel rendelkezett, amely a legfeljebb 9 utas szállítására alkalmas és 750 kilogrammot meg nem haladó bruttó tömegű gépjárművek vezetését tette lehetővé számára.
- 25 FN az alperes PX gépjárműjének és egyéb gépjárművének vezetőjeként legalább húsz (oda-vissza) utat tett meg Svájc és Portugália között a 2015. augusztus és 2016. március 24. közötti időszakban, az utak többségét a PX gépjármű használatával.
- 26 A biztosított gépjármű – legalábbis bizonyos utak esetében – 1300 kilogramm bruttó tömegű utánfutóval közlekedett.
- 27 A PX gépjárműben kilenc rögzített ülőhely volt, és 2016. március 24-én további 3 kivehető ülőhelyet szereltek be egy negyedik sorba. Ezen ülőhelyeket az utazás kezdetének napján helyezték el a gépjárműben, vagyis amikor a baleset bekövetkezett, és ezek a helyek nem rendelkeztek biztonsági övvel.

- 28 Az alperes teljes mértékben tudatában volt annak, hogy nem hirdethette és még kevésbé közölhette a felperessel a szóban forgó gépjármű (és utánfutó) használatával végzett valós és tényleges tevékenységet, amelyből jelentős haszonra tett szert a szolgáltatását igénybe vevő személyektől beszedett árból következően, figyelemmel arra, hogy e tevékenységet az erre hatáskörrel rendelkező hatóságok nem engedélyezték.
- 29 Az alperes szállítandó utasonként legalább 100 eurót szedett be a Portugália és Svájc közötti oda- vagy visszaútra.
- 30 Az említett ár az utas és poggyásza „háztól házig” történő szállítását tartalmazta.
- 31 Az utazások során egyetlen járművezető vezetett, aki az esetek többségében nem rendelkezett a megfelelő vezetői engedéllyel, tekintettel a szállítandó utasok számára és a gépjármű, illetve utánfutó jellemzőire.
- 32 Az alperes teljes mértékben tudatában volt annak, hogy ha a biztosítás igénylése során közölte volna a felperessel az általa végzett tevékenységet, és azt, hogy e tevékenység végzését kívánja folytatni a biztosított gépjármű használatával, a felperes egyáltalán nem kötötte volna meg vele a vitatott biztosítási szerződést, és még kevésbé módosította volna a szerződés tárgyát képező biztosított gépjárművet a későbbiekben.
- 33 A felperes a PX kisteherautót érintő súlyos baleset után, illetve az általa elrendelt kivizsgálást követően szerzett tudomást (az alperes által a biztosított gépjárművel végzett tevékenységre vonatkozó) tényekről.
- 34 A szóban forgó baleset 2016. március 24-én 23 óra 40 perc körül következett be Franciaországban az EN 79. számú úton, Montbeugny településen, Moulinsban, Lyon körzetében.
- 35 A baleset úgy következett be, hogy a biztosított gépjármű, amelyet akkor FN beavatkozó vezetett és Mâcon-Moulins irányába tartott, frontálisan összeütközött az ellenkező irányba haladó nehézgépjárművel.
- 36 Az ütközés a nehézgépjármű haladási irányát (Moulins-Mâcon) tekintve a jobboldali sávban történt, amikor az ellenkező irányba haladó PX gépjármű más gépjárműveket többször megelőzve és az adott úton megengedett legnagyobb sebességet (80 km/óra) meghaladó sebességgel áthajtott a másik sávba.
- 37 Ezen ütközés következtében meghalt tizenkét, külföldre kivándorolt portugál állampolgár, akik Svájcban a szülőföldjükre tartottak, hogy a családjaikkal tölthessék a húsvéti szünetet.
- 38 Mindegyik utas legalább 100 eurót fizetett vagy kötelezettséget vállalt arra, hogy azt megfizeti DR alperesnek a folyamatban lévő utazásért.

- 39 Ha az utazás nem ilyen tragikusan és véglegesen szakadt volna meg, Svájcban Portugáliába megszakítás nélkül tartott volna, és lehetőség szerint 2016. március 25-én 11 és 12 óra között ért volna véget az előre megjelölt célállomáson.
- 40 Nem tervezték az utazás pihenés céljából történő megszakítását, sem az említett vezető számára, aki az egész út során a gépjármű vezetéséért felelős egyetlen személy volt, sem pedig az utasok számára, akik „összezsúfoltan” utaztak a poggyászuk nagy részével együtt, megközelítőleg 4,5 négyzetméteres és körülbelül 8,5 köbméter térfogatú térben, négyen közülük (hárman az utolsó sorban lévő ülőhelyeken és egy kisgyermek kézben utazva) biztonsági öv nélkül (amely hiányzott a gépjárműből).
- 41 Az erre az utazásra tervezett legrövidebb útvonal a svájci Romont városa és a portugál Guarda városa között 1643 kilométer volt, megszakítás nélkül 16 óras időtartammal.
- 42 A PX gépjármű nem rendelkezett sem menetíró készülékkel, sem az érintett járművezetők folyamatos vagy megszakított vezetési időszakaira vonatkozó nyilvántartási rendszerrel.
- 43 A PX gépjármű a tragikus baleset bekövetkezésekor (teher nélkül) 1300 kilogramm utánfutót vontatott, amelyben az utasok többi bőröndje és csomagjai voltak.
- 44 A szóban forgó gépjárműben szállított személyek és tárgyak súlya túlzottan növelte az instabilitást a gépjármű közlekedése során, amit exponenciálisan súlyosbított az olyan manőverek végrehajtása, mint az előzés és a 90 km/órát meghaladó sebességű vezetés.
- 45 A nehézgépjárművel való ütközés erejének következtében a biztonsági öv nélkül utazó utasoknak az előttük ülő utasokra való esése fokozta ezen utasok halálának kockázatát, és szükségszerűen hozzájárult a halálukhoz.
- 46 Az utánfutóra nem vonatkozott a jelen ügyben vitatott biztosítási szerződés nyújtotta fedezet.
- 47 Az alperes úgy nyilatkozott JT beavatkozónak, hogy biztosítást kötött, és adott esetben, a PX gépjármű tulajdonosaként kérte a kötvény módosítását, valamint hogy ő jelenleg/a jövőben is a gépjármű szokásos vezetője.
- 48 Az alperes kijelentette, hogy a nyomtatványban szereplő válaszok teljes mértékben megfelelnek a valóságnak, és nem hallgatott el semmilyen olyan információt, amely befolyásolhatná a felperesnek az ajánlott biztosítással kapcsolatos döntését.
- 49 Mindazonáltal kijelentette, hogy tud azon kötelezettségéről, miszerint minden olyan adatot pontosan meg kell adni, amelyet ismer vagy észszerűen fontosnak tekint ahhoz, hogy a biztosítótársaság értékelhesse a kockázatot, és azt is

kijelentette, hogy tudatában van annak, hogy a szerződés hatálya alatt közölni kell a körülményekben és a szerződés által fedezett kockázatban bekövetkezett bármely változást.

- 50 A tárgyalást követően a bíróság ítéletet hozott, amelyben részben helyt adott a keresetnek, az FGA által előterjesztett viszonkeresetnek pedig teljes egészében helyt adott, továbbá megállapította a felperes és az alperes között létrejött biztosítási szerződés semmisségét *inter partes* hatállyal és az e semmisségből adódó egyéb jogi következményekkel, kimondva a többi kérelem kapcsán az alperes pernyertességét, valamint azt, hogy a biztosítási szerződés érvénytelenségére nem lehet harmadik személy károsultakkal és az FGA-val szemben hivatkozni.
- 51 A Liberty Seguros S.A. felperes ezen ítélettel szemben fellebbezést nyújtott be a kérdést előterjesztő bírósághoz.

Az alapeljárás feleinek főbb érvei

- 52 A Liberty S. A. a fellebbezésében arra hivatkozik, hogy mivel a megtámadott ítélet elismeri és megállapítja a vitatott biztosítási szerződés semmisségét, azt is meg kellett volna állapítani, hogy e semmisségre hivatkozni lehet a beavatkozó gépjármű-garanciaállap, következésképpen pedig az alapeljárásban tárgyalt baleset károsultjaival szemben, hiszen az említett alap köteles fizetni a kártérítést.
- 53 A fent megállapítottak a polgári törvénykönyv 291. cikkének a 72/2008. sz. törvényerejű rendelet 2. cikkével, 25. cikke 1 és 3 bekezdésével, és 147. cikke 1 és 2 bekezdésével, valamint a 291/2007. sz. törvényerejű rendelet 22. cikkével, 27. cikkével (*a contrario*), 47. cikkének 1 bekezdésével, 49. cikkének 1 bekezdésével és 54. cikkének 4 bekezdésével való együttes értelmezéséből következnek.
- 54 A hivatkozott belső jogi rendelkezések alkalmazása ugyanis nem ellentétes a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítási rendszerre vonatkozó európai uniós irányelvekkel.
- 55 Ennek oka az, hogy az Európai Unió irányelvei vertikális közvetlen hatállyal rendelkeznek a magánszemélyek és a tagállam, illetve a közjogi jogalanyok (a jelen ügyben a gépjármű-garanciaalap) közötti kapcsolatokban, ami azt jelenti, hogy a magánszemélyek hivatkozhatnak valamely irányelv olyan szabályaira, amelyek kellően egyértelműek, pontosak és feltétel nélküliek a közjogi kapcsolatok keretében.
- 56 A horizontális közvetlen hatály magánszemélyek közötti kapcsolatokban (magánjogi kapcsolatok) érvényesül, és bár az Európai Unió Bíróságának ítélkezési gyakorlata elfogadja a rendeletek közvetlen alkalmazhatóságát (azaz a vertikális és horizontális közvetlen hatályt), az irányelvek esetében ez az ítélkezési

gyakorlat csak a vertikális közvetlen hatály fennállásának lehetőségét határozza meg a magánszemélyek és az állam vagy hatóságok közötti kapcsolatokban.

- 57 Ennélfogva a nemzeti bíróságok semmilyen mérlegelési mozgástérrel nem rendelkeznek valamely irányelv közvetlen alkalmazásával, vagy más szóval, horizontális közvetlen hatályának elismerésével kapcsolatban a magánszemélyek közötti bírósági eljárásokban, ezért azt nem ismerhetik el.
- 58 A jelen ügyben a Liberty Seguros a nemzeti jog értelmében a biztosítási szerződés semmisségének következtében mentesül a polgári jogi felelősség alól.
- 59 A nemzeti szabályozásnak az uniós joggal összhangban álló értelmezése kizárt, amennyiben az a belső jog *contra legem* értelmezéséhez vezet.
- 60 Következésképpen, a megtámadott ítélet helyett másik olyan ítélet meghozatalát kéri, amely a keresetnek helyt adva elismeri és úgy határoz, hogy a felperes és DR alperes között létrejött gépjármű-felelősségbiztosítási szerződés megállapított és elfogadott semmisségére hivatkozni lehet a Fondo de Garantia Automóvel (gépjármű-garanciaalap) beavatkozóval és a 2016. március 24-én Franciaországban bekövetkezett baleset károsultjaival szemben, és ezáltal az említett alap (nem pedig a felperes Liberty Seguros) köteles megtéríteni a károsultak által elszenvedett károkat.
- 61 A Fondo de Garantia Automóvel az ellenkérelmében a fellebbezés tárgyának kiterjesztését kérte, és az alábbi érveket adja elő e kiterjesztéssel kapcsolatban.
- 62 Az FGA úgy véli, hogy az alapügyben eljáró bíróságnak bizonyítottnak kellett volna tekintenie, hogy az alkusznak teljes mértékben tudomása volt a DR alperes által végzett jogellenes tevékenységről, azaz a Svájc és Portugália között, ellenérték fejében végzett személyszállításról.
- 63 Ebből következően a biztosítótársaság által a szerződéses kivételekre való hivatkozás – minden kétséget kizáróan – a *venire contra factum proprium* értelmében vett visszaélészerű magatartásnak minősül, mivel a biztosítótársaság a korábban tanúsított magatartásával nyilvánvalóan ellentétes jogi álláspontot kíván képviselni, a polgári törvénykönyv 334. cikke értelmében.
- 64 Még ha nem is így értelmezzük, a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítási szerződés keretében a közlekedési baleset károsultjának érdeke a jogilag védendő érdek, és az RJCS 43. cikkében foglalt rendelkezés nem alkalmazható.
- 65 Következésképpen, még ha el is fogadnánk, hogy a biztosítási szerződés nem tükröz valamely jogilag védendő érdeket, a kötelező biztosítás különleges szabályozása előírja, hogy az RJCS 43. cikkében hivatkozott semmisséget egyszerű megtámadhatóságnak kell tekinteni – amelynek a hamis nyilatkozatok területéhez kell tartoznia –, ezért nem lehet a károsultakkal szemben arra hivatkozni.

- 66 Még ha semmisségről is lenne szó – ami nem így van –, e semmisségre csak akkor lehetne hivatkozni a károsultakkal, és ennél fogva az FGA-val szemben, ha azt a balesetet megelőzően állapították volna meg.
- 67 Összefoglalásképpen, az FGA a Liberty Seguros által benyújtott fellebbezés megalapozatlanként történő elutasítását és a megtámadott ítélet fenntartását, másodlagosan pedig a fellebbezés tárgyának kiterjesztését kéri.

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem indokolásának rövid bemutatása

- 68 A kérdést előterjesztő bíróságnak az előtte folyamatban lévő fellebbezés elbírálásához értékelnie kell, hogy az elsőfokú bíróság megállapításától eltérően a biztosítási szerződés jogilag védendő érdek hiánya miatti semmisségét úgy kell-e tekinteni, hogy arra a károsultakkal és az FGA-val szemben hivatkozni lehet.
- 69 Az elsőfokú bíróság úgy ítélte meg, hogy az alapügyben vitatott biztosítási szerződés – azon túl, hogy megtámadható – semmisnek minősül az RJCS 43. cikkének 1 bekezdése értelmében, amennyiben a biztosított érdeke a fedezett kockázatra tekintettel jogilag nem védendő.
- 70 Továbbá a megtámadott ítélet szerint az ítélet által a biztosítási szerződésben megállapított hibákra – megismétlendő: a semmisség a (biztosított) a fedezett kockázatra tekintettel jogilag védendő érdekének hiánya miatt, és a megtámadhatóság, a kezdeti nyilatkozattételi kötelezettség, és ebből következően a gépjármű forgalomban való részvételéből adódó kockázat szándékos megsértése miatt – hivatkozni lehet a károsultakkal és az FGA-val szemben, az alkalmazandó belső jog, különösen pedig a RJCS-sel összefüggésben értelmezett 291/2007. sz. törvényerejű rendelet 22. cikke – amely kifejezetten előírja, hogy a szerződés semmisségére hivatkozni lehet a károsultakkal szemben – és 54. cikkének 3 és 4 bekezdése alapján.
- 71 Az elsőfokú bíróság azonban a megtámadott ítéletben arra a következtetésre jutott, hogy az említett eredmény – azaz a megtámadhatóság – nem egyeztethető össze az uniós joggal és kimondta, hogy: „Ezáltal az első irányelv 3. cikkének (1) bekezdésében és a második irányelv 2. cikkének (1) bekezdésében foglalt rendelkezések alapján, az európai uniós joggal összhangban álló értelmezés és az Európai Unió Bíróságának állandó ítélkezési gyakorlata szerint, mivel a tagállamok nem sérthetik ezen irányelvek hatékony érvényesülését, a portugál állam a SORCA 22. cikkében nem rendelkezhetett arról, hogy a biztosítótársaság hivatkozhat a szerződés érvénytelenségéből eredő kivételekre a károsultakkal és az FGA-val szemben, még akkor is, ha a szerződés megkötésekor e kivételek fennállnak.”
- 72 Végül pedig ezen érvelés alapján arra a következtetésre jutott, hogy: „ez alapján meg kell állapítani, hogy a biztosítási szerződés *inter partes* érvénytelen (semmis a jogilag védendő érdek hiánya miatt és megtámadható a biztosítási szerződést kötő fél hamis nyilatkozatai és szándékos elhallgatása következtében), a biztosító

mégsem hivatkozhat ezen érvénytelenségre a károsult harmadik személyekkel és az FGA--val szemben”.

- 73 A kérdést előterjesztő bíróság szerint úgy tűnik, hogy az elsőfokú bíróság abból az előfeltevésből indult ki, hogy azonos az alapeljárásban vitatott helyzet és az azon ügy alapjául szolgáló helyzet, amelyben az Európai Unió Bírósága 2017. július 20-án ítéletet hozott (C-287/16), ami annak megállapítására vezette a bíróságot, hogy a belső jog ellentétes az uniós joggal a szóban forgó megtámadhatóságot/meg nem támadhatóságot tekintve, és az uniós jog által támogatott megoldást részesítette előnyben – az uniós jog belső joggal szembeni elsőbbségének elve alapján –, azt a következtetést levonva, hogy a biztosítótársaság nem hivatkozhat a károsultakkal és az FGA-val szemben a biztosítási szerződés azon érvénytelenségére, amely a jogilag védendő érdek hiánya miatti semmisségből, vagy a szerződést kötő fél hamis nyilatkozatainak, illetve szándékos elhallgatásának következtében fennálló megtámadhatóságból ered.
- 74 A biztosítótársaság lényegében ezen következtetés visszavonására törekedett a fellebbviteli eljárásban azon tényre hivatkozva, hogy a jogalkotónak a 2007. augusztus 21-i 291/2007. sz. törvényerejű rendelettel csak az a célja, hogy a belső jogrendbe részben átültesse a gépjármű-felelősségbiztosításra vonatkozó 2005/14/EK irányelvet, mivel a vonatkozó preambulumban erről így rendelkezik, valamint azon tényre hivatkozva, hogy az irányelveknek nincs horizontális közvetlen hatályuk, amely értelmezés – ahogy azt bizonyítani próbálta – lényegét tekintve változatlanul érvényben marad a Bíróság ítélezési gyakorlatában.
- 75 A fellebbező biztosítótársaság azzal is érvel, hogy nincs értelme az összhangban álló értelmezés elvét alkalmazni, amely az irányelvek horizontális közvetlen hatályának hiányával szemben alternatívát jelent, mivel a jelen ügyben vitatott helyzetben a nemzeti szabályozásnak az uniós joggal összhangban álló értelmezése a belső jog *contra legem* értelmezését vonná maga után, mivel – amint az a megtámadott ítéletből nyilvánvalóan következik – a megfelelően értelmezett nemzeti törvény nem enged más eredményt, mint a kifogásolhatóság eredményét, és a Bíróság ezen elv megállapításával egyértelművé tette, hogy ez nem szolgálhat a jog *contra legem* értelmezésének alapjául.
- 76 Mindazonáltal, bár alapvetően fenntartják az irányelvek horizontális közvetlen hatályának hiánya szerinti értelmezést, – a „közvetlen hatály elvével” ellentétes megállapítások ellenére –, a horizontális hatály említett hiányára létrejöttek alternatív megoldások, és mint ilyen megemlíthető az állam kiterjesztően értelmezett fogalmának elfogadása, az összhangban álló értelmezés mechanizmusának alkalmazása és az állam uniós jog megsértéséért fennálló felelőssége elvének megerősítése.
- 77 Végeredményben az előzetes döntéshozatalra utalás mechanizmusa is alkalmazható abból a célból, hogy elkerüljük az irányelvek horizontális közvetlen hatálya elismerésének hiányát, mivel a Bíróság határozatai általános hatályúak,

így a nemzeti bíróságok kötelesek e határozatok által az uniós jogi normának tulajdonított értelmet és hatályt tiszteletben tartani.

- 78 A horizontális közvetlen hatály hiánya esetén valamely irányelv meghatározott tartalmának magánszemélyek közötti érvényesítése céljából alternatív megoldások igénybe vételének jogszerűsége mindenekelőtt az uniós jog elsőbbségének elvéből ered, amely hozzájárul a hatékony jogorvoslat elvének megerősítéséhez, annak elkerülése érdekében, hogy az állam felelőssége az uniós jog megsértése miatt megállapítható legyen.
- 79 A jelen ügyben az irányelvek horizontális közvetlen hatályának hiánya esetén fennálló alternatív mechanizmusok közül az összhangban álló értelmezés mechanizmusa releváns, amelyet közvetett hatály elvének vagy a jóhiszemű értelmezés elvének is neveznek, és amely lényegében azon kötelezettségben áll, hogy a nemzeti bíróságok kötelesek a valamely irányelvet átültető nemzeti jogszabályt az irányelv szövege és célja alapján értelmezni.
- 80 Ezen elvet egyértelműen elismerte az 1990. november 13-i Marleasing ítélet (C-106/89), amelyből nyilvánvalóan az következik, hogy az értelmezési mechanizmust a magánszemélyek közötti jogviszonyokra is alkalmazni kell, és nem csupán a vertikális viszonyokra; hogy a tagállamok valamennyi hatóságát kötelezi és az irányelvet megelőző, illetve azt követő valamennyi nemzeti jogszabályra összességében irányadó, és nem csupán a kifejezetten az irányelv átültetése érdekében elfogadott nemzeti jogszabályokra.
- 81 Mindazonáltal, a 2006. július 4-i Adeneler ítéletben (C-212/04) a Bíróság ezen értelmezési mód korlátaira hivatkozik: „általános jogelvek, különösen a jogbiztonság és a visszaható hatály tilalma korlátozzák a nemzeti bíróság azon kötelezettségét, miszerint nemzeti joga irányadó szabályainak értelmezésekor és alkalmazásakor az irányelv tartalmát kell figyelembe vennie, továbbá e kötelezettség nem szolgálhat a nemzeti jog *contra legem* értelmezésének alapjául” (110. pont).
- 82 A kérdést előterjesztő bíróság arra is hivatkozik, hogy hangsúlyozni kell, hogy még ha kellő bizonyossággal abból az előfeltevésből indulna is ki, hogy ellentétes az uniós joggal a biztosítási szerződés semmisségére hivatkozni a károsult harmadik személyekkel és az FGA-val szemben az alapeljárásban vitatott szerződés konkrét körülményei között, az összhangban álló értelmezés elve akkor sem tenné lehetővé az első fokon elfogadottal ellentétes következtetés levonását, mivel – ahogy az a belső jog e területen végzett elemzéséből következik – az említett, összhangban álló értelmezés nagy valószínűséggel e jog *contra legem* értelmezését eredményezné, amelyet – ahogy azt már megjegyezte – nem tesz lehetővé a szóban forgó elv.
- 83 A kérdést előterjesztő bíróság nem biztos abban, hogy ellentétes lenne az uniós joggal a biztosítási szerződés semmisségére hivatkozni a károsult harmadik

személyekkel és az FGA-val szemben az alapeljárásban vitatott szerződés konkrét körülményei között.

- 84 A kérdést előterjesztő bíróság szerint ennek az az oka, hogy a kötelező felelősségbiztosításról szóló, egymást követő irányelvek és a Bíróság e tárgykörre vonatkozó, ismert ítélkezési gyakorlata sem hivatkozik a biztosítási szerződéseknek az üzleti tartalom jogellenes jellegéből eredő semmisségére. Az előzetes döntéshozatali eljárásban hozott, fent hivatkozott 2017. július 20-i ítéletből (C-287/16) inkább az következik, hogy a károsultakkal szemben nem lehet hivatkozni a gépjármű tulajdonára és a gépjármű szokásos vezetőjének személyazonosságára vonatkozóan tett, szándékosan hamis nyilatkozatokon alapuló akarathiba miatt megtámadható biztosítási szerződések vagy amiatt semmis biztosítási szerződések érvénytelenségére, hogy a biztosított a fedezett kockázattal kapcsolatban nem rendelkezik jogilag védendő érdekekkel, az említett ítélkezési gyakorlat azonban nem foglal állást az olyan biztosítási szerződésekből eredő semmisség (nem) vitathatóságával kapcsolatban, amelynek tárgyát olyan tevékenység képezi, amely azontúl, hogy nem engedélyezett, és ezért eltitkolt, nem is engedélyezhető, mert tiltott és jogellenes, ez alapján akár úgy is tekinthető, hogy a tevékenységet igénybe vevők, a károsult harmadik személyek – ez a felperes nézőpontja, annak ellenére, hogy a tényállási elemek nem érintik e körülményt – „rosszhiszeműen” jártak el azzal, hogy tisztában lehettek a szóban forgó tevékenység eltitkolt és jogellenes jellegével.
- 85 Következésképpen az alapügyben vitatott biztosítási szerződés a megtámadhatóságon túl egyértelműen semmis, amint azt a megtámadott határozat megállapította, mivel egyáltalán nem lehet azt állítani, hogy a jogellenes tevékenység kockázata megfelelhetne a „jogilag védendő érdeknek”. Előfordulhat, hogy a jelen ügyben nem az RJCS 43. cikkének, hanem valószínűleg e jogszabály 14. cikkének alkalmazásáról van szó, amely a „tiltott biztosításokra” vonatkozik, és amely már az 1. bekezdésének a) pontjában tiltja az olyan biztosítási szerződések megkötését, amelyek büntetőjogi, szabálysértési vagy fegyelmi felelősségből eredő kockázatot fedeznének, és ezenkívül a továbbiakban biztosítja a „szerződés tartalmának jogszerűségére vonatkozó általános szabályok” alkalmazhatóságát, szükségszerűen hivatkozva a polgári törvénykönyv 280. és 294. cikkének rendelkezéseire.
- 86 Másfelől, e semmisség semmi esetre sem tekinthető egyenértékűnek a kockázattal kapcsolatban a szerződés megkötésekor vagy később tett nyilatkozat szándékos elmulasztása miatti megtámadhatósággal, a RJCS 24. cikkének 1. bekezdésében, 25. és 91. cikkében foglalt rendelkezések értelmében. Az alperes, a szerződést kötő fél nem véletlenül hallgatta el a biztosítani kívánt gépjármű általa tervezett használatát. Ilyen körülmények között az ilyen mulasztás nemcsak a biztosítótársaságot hozza hátrányos helyzetbe azáltal, hogy beavatkozik a fizetendő díj és a kockázat között szinallagmatikusan elérni kívánt egyensúlyba, hanem általában véve a társadalomnak is kárt okoz azzal, hogy az a közúti közlekedésben jelentős kockázattal jár, amint azt a bekövetkezett baleset is nyilvánvalóvá teszi.

- 87 Az elsőfokú eljárásban a bíróság úgy határozott, és elvileg úgy tűnik, hogy ez jogerőssé vált, hogy az alapeljárásban vitatott biztosítási szerződés a tárgyának jogellenessége miatt semmis, és az ezen ok miatt fennálló semmisség nem válthat megtámadhatóságra, ezért azt a következtetést kell levonni, hogy a jogvitában vitatott helyzetben téves kérdés merül fel, annak kérdése, hogy hivatkozni lehet-e (vagy sem) a megtámadhatósági okokra harmadik személy károsultakkal és az FGA-val szemben.
- 88 A fellebbezés keretében arról kell határozni, hogy végső soron a felelősségbiztosítási szerződés tárgyát képező gépjármű fogalomban való részvételéből következően, akkor is hivatkozni lehet-e a harmadik személy károsultakkal és az FGA-val szemben e szerződésnek a tárgya jogellenességéből eredő semmisségére, vagy sem, ha e harmadik személyek tudomással bírhatnak e jogellenességről.
- 89 Márpedig a kérdést előterjesztő bíróság szerint erre a kérdésre nem ad választ a Bíróság fent hivatkozott 2017. július 20-i ítélete, amelynek rendelkező része megállapítja, hogy:
- „A [...] 72/166/EGK irányelv 3. cikkének (1) bekezdését és a [84/5/EGK második irányelv] 2. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy azokkal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely azt a joghatást keletkezteti, hogy az alapügyben szereplőhöz hasonló körülmények között a károsultakkal szemben kifogásként hozható fel valamely gépjármű-felelősségbiztosítási szerződés semmissége, amely a biztosítottnak az érintett jármű tulajdonosának és szokásos vezetőjének személyazonosságát illetően a szerződés megkötésekor tett hamis nyilatkozataiból, illetve azon körülményből ered, hogy annak a személynek, akinek javára vagy akinek nevében e biztosítási szerződést megkötötték, nem fűződik gazdasági érdeke az említett szerződés megkötéséhez.”
- 90 Menezes Cordeiro professzornak az alapeljárás irataihoz csatolt véleményére kifejezetten hivatkozva, a kérdést előterjesztő bíróság rámutat, hogy „az Európai Unió Bírósága által a vizsgált [C-287/16. sz.] ítéletben megállapított hiba nagyon korlátozott. Az említett ügyben vitatott szerződés egyetlen »hibája« a gépjármű szokásos vezetőjének személyazonosságára vonatkozó pontatlan nyilatkozat volt, anélkül, hogy e pontatlanság a kockázat jelentős növekedését eredményezte volna. Márpedig a Franciaországban bekövetkezett tragikus baleset esetében a hiba nem ez volt: a szerződésben foglaltaktól teljesen eltér a valóság, exponenciálisan magasabb kockázattal és súlyosan jogellenes elemekkel.”
- 91 A Tribunal da Relação de Coimbra (a coimbrai fellebbviteli bíróság) szerint a kereset tárgyát képező kérdésre az Európai Unió Bíróságának említett ítélete és a közlekedési balesetek tárgyában hozott egyéb ítéletek sem adnak választ, ezért nem ismert az uniós jognak az alapeljárásban vitatott kérdéssel kapcsolatos tartalma.

- 92 Az EUMSZ 267. cikk ilyen helyzetekre írja elő az előzetes döntéshozatalra utalást, pontosabban, amely mechanizmus alapján a Bíróság kizárólag az uniós jog, nem pedig a nemzeti jog értelmezésére jogosult.
- 93 Az EUMSZ 267. cikk második bekezdése ugyanis valamennyi nemzeti bíróság számára biztosítja azt a lehetőséget, hogy az előttük folyamatban lévő ügyek keretében előzetes döntéshozatal céljából kérdéseket terjesszenek a Bíróság elé, és e tekintetben elegendő, hogy az uniós jog értelmezésére vagy érvényességére vonatkozó olyan kérdés merüljön fel, amely releváns a szóban forgó döntés szempontjából.
- 94 A Tribunal da Relação de Coimbra (a coimbrai fellebbviteli bíróság) harmadik polgári tanácsa úgy határoz, hogy az eljárást felfüggeszti, hogy a bevezető részben szereplő kérdéseket előzetes döntéshozatal céljából az Európai Unió Bírósága elé terjessze.